

De witgemaakte

Gerard Brands

MOOR

In de gereformeerde kerk van Muiderberg is geen plaats
onbezet, die zondag in mei 1742. Ook daarna, in Den Haag
en in Ouderkerk aan de Amstel, is de toeloop zo groot
dat niet alle belangstellenden een plaats vinden.
Een predikant die zoveel mensen naar de kerk trekt,
moet wel een bijzonder mens zijn. En dat is dominee
Capitein ook. Niet omdat zijn preken zo opzienbarend zijn,
maar omdat hij zwart is. De meeste gelovigen hadden nog
nooit een neger gezien, laat staan een zwarte dominee.

Toen de slavenhaler *Aarnout Steenhart* in 1725 voor de Goudkust lag geankerd, kocht hij voor een zacht prijsje een achtjarig jongetje dat volgens hem 'van zijn ouders was beroofd'. Nog voordat hij met een lading slaven naar Brazilië vertrok deed Steenhart het jongetje cadeau aan de koopman *Jacobus van Goch*. Die noemde het slaafje *Capitein*, omdat hij hem van een scheepskapitein had gekregen. Van Goch had wel aardigheid in de jongen en toen hij in 1728 naar Holland terugkeerde, nam hij hem mee.

Van Goch vestigde zich in Den Haag. Hij stuurde zijn pleegzoon op catechisatie bij *Johan Philip Manger*, predikant van de Hoogduitse gemeente en een man die erg begaan was met het lot van bannelingen en vervolgd. De persoon Manger en diens lessen maakten diepe indruk op de jonge neger, die zich op een dag liet ontvallen dat hij zich wel in de godgeleerdheid zou willen bekwamen. Toen dit een zekere *dominee Velse* ter ore kwam, stapte die naar Jacobus van Goch en vroeg hem de neger naar school te sturen. Daar was Van Goch wel toe bereid. Op de Latijnse school ondervond het zwarte jongetje van alle

kanten steun en aandacht: rector *Isaac Valkenaar* bemoeide zich persoonlijk met zijn opleiding en *jonkvrouwe Roscam* gaf hem bijlessen in Latijn, Grieks en Hebreeuws. Ten huize van de jonkvrouwe ontmoette hij enkele edelgrootachtbare heren die bij zijn latere studie nog een rol zouden spelen.

In Haagse kringen raakte men niet uitgepraat over de neger. Is het niet hoogst interessant, mijn waarde, dat een Afrikaanse moor zich in zo korte tijd de taal en het gedrag van een domineeszoon heeft aangemeten?

Toen Capitein in de vierde klas zat, vond men het tijd dat hij gedoopt werd. Bij die gelegenheid ontving hij de doopnamen *Jacobus* (naar zijn weldoener), *Elisa*, *Joannes*. In zes en een half jaar doorliep hij de Latijnse school, waarna hij werd ingeschreven als student theologie in Leiden. Hij was toen twintig. Zijn studie werd betaald door Van Goch en hij kreeg ook een beurs van een Leids studiefonds. In het bestuur van dat fonds zaten enkele edelgrootachtbaren die de moor kenden van de avondjes bij de jonkvrouwe.

Capitein deed het goed op de universiteit. Hij maakte er vrienden, onder wie de medisch student *Brandijn Ryser*, hield na twee jaar zijn eerste voordracht in het Latijn, na vier jaar zijn eerste preek in het Nederlands. Kortom, de heren die een deel van zijn studie betaalden waren over zijn vorderingen heel tevreden. Om af te studeren moest hij nu nog een openbare redevoering houden en dat gebeurde op 10 maart 1742 in de Pieterskerk in Leiden. Zijn optreden trok zeer de aandacht. Niet alleen omdat daar voor het eerst een in toga gehulde neger een gezelschap blanke regenten toesprak, maar vooral ook door het onderwerp van zijn oratie.